

GEZONDHEIDSPROBLEMEN OPLOSSEN

Hoe pakken we dit aan?

De GD-dierenartsen van de afdeling varkensgezondheid gaan geregeld naar bedrijven die last hebben van gezondheidsproblemen. Dit kan bijvoorbeeld zijn om een 'second opinion' te geven. Soms is er namelijk sprake van een hardnekkig of langdurig probleem waarbij een frisse blik nieuwe inzichten kan opleveren. Hoe gaan we op zo'n moment te werk?

We willen natuurlijk duidelijk in beeld hebben wat nou eigenlijk het gezondheidsprobleem is. Dat lijkt logisch, maar het valt soms niet mee om dat voor elkaar te krijgen. Voor we antwoorden hebben, is het belangrijk om eerst de goede vragen te stellen: dit heet ook wel 'de anamnese'.

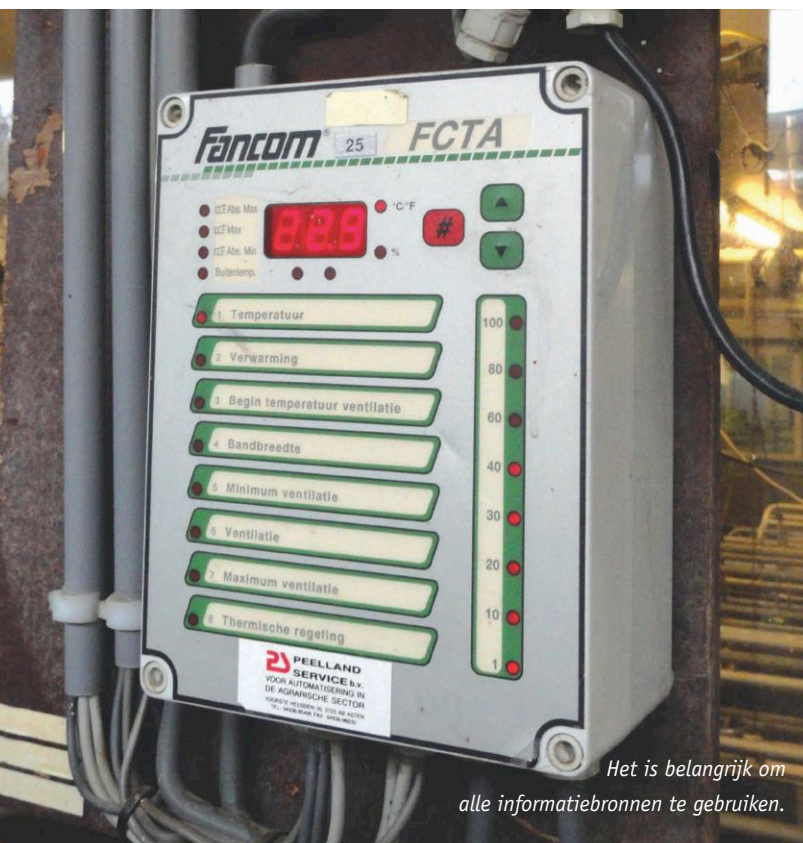
Het begint vaak met vage omschrijvingen zoals 'de varkens doen het niet goed' of 'ons bedrijf heeft last van een najaarsdip' of 'we hebben de laatste tijd iets te veel kreupele vleesvarkens, verwerpers bij de zeugen of diarree bij de biggen'. Dan is het zaak voor de dierenarts om zo precies mogelijk door te vragen wat men bedoelt. Daarbij is het belangrijk om na te gaan of de gegeven antwoorden kloppen.

Dat blijkt ook uit het volgende voorbeeld: op zeugenbedrijven met matige of onvoldoende vruchtbaarheid, vragen we altijd naar het voerschema bij de zeugen en naar de jaarlijkse voergift volgens de voerleverancier of het managementprogramma. Op basis van het voerschema is uit te rekenen wat de voergift globaal per jaar is. Het is te verwachten dat de voergift volgens het schema en volgens de administratie min of meer hetzelfde is. Toch is dat in de praktijk vrijwel nooit het geval. Vaak blijkt bovendien dat het opgegeven voerschema royaler is dan de werkelijke voergift. Ook kunnen de antwoorden op de vragen al ingekleurd zijn doordat men zelf al lang heeft nagedacht over mogelijke oorzaken. ►

Op een zeugenbedrijf met plotseling veel late verwerpers meldde de zeugenhouder bijvoorbeeld direct al dat men de zeugen volgens een strak schema entte tegen PRRS. Daarmee bedoelde hij eigenlijk dat PRRS volgens hem niet de oorzaak kon zijn, hoewel de verschijnselen op stal daar wel heel erg aan deden denken.

Het probleem precies beschrijven

Door goed door te vragen, maar ook door zoveel mogelijk aanvullende informatie te benutten, kan men tot een precieze omschrijving van het probleem komen. Dus bijvoorbeeld: "Afgelopen maand hebben op ons bedrijf (grootte: zeshonderd zeugen) zes zeugen verworpen, vijf daarvan rond zeven weken na inseminatie en één op acht weken; dit waren allemaal derde- tot zesde worpszeugen en allemaal in dezelfde afdeling." Door verder te vragen kan dan bijvoorbeeld blijken dat de zeugen geen andere symptomen, zoals koorts, slechte eetlust, diarree of hoesten, hadden.

Het is belangrijk om alle informatiebronnen te gebruiken.

Een analyse van het voer kan voor nieuwe inzichten zorgen.

Mogelijke oorzaken?

Om de oorzaak van een probleem te achterhalen is het van belang om zoveel mogelijk relevante informatie te verzamelen. Maar hoe wordt duidelijk of informatie relevant is? In het wilde weg testen uitvoeren of uitdraaien maken uit het managementprogramma is in elk geval niet de juiste weg. Dat kost alleen maar tijd en geld. In feite is er eerst een lijst nodig van de mogelijke oorzaken van een probleem. Vervolgens kan men daarvan de meest onwaarschijnlijke oorzaken gaan wegstrepen tot er uiteindelijk één overblijft. Om mogelijke oorzaken weg te kunnen strepen is er gericht extra onderzoek nodig. Bijvoorbeeld bloedonderzoek of pathologisch onderzoek. Daarbij hoort ook een kosten-batenanalyse: hoeveel testen is zinvol en betaalbaar? Extra onderzoek kan ook een uitgebreide analyse van het managementprogramma, (stal)klimaatonderzoek of voer- en/of wateronderzoek zijn. Soms kan het zelfs nuttig zijn om bewakingscamera's op te hangen om het gedrag van de dieren te observeren.

Praktijkvoorbeeld: verwerpers

Neem de verwerpers rond zeven weken uit ons eerder genoemde voorbeeld; daarbij zijn heel veel mogelijke oorzaken op te noemen. Meestal denken we eerst aan infecties, bijvoorbeeld met virussen (griep, PRRS) of bacteriën (vlekziekte, *Mycobacterium avium*, leptospiren), maar heel soms ook met parasieten of schimmels. Eigenlijk kunnen alle infecties waarbij zeugen flinke koorts krijgen leiden tot verwerpen, dus ook acute App of PIA. Heel vaak, namelijk in ongeveer driekwart van de gevallen, zijn de oorzaken niet infectieus. Denk aan vergiftigingen zoals mycotoxinen, schadelijke gassen uit de mestput, nitriet of

watersulfide in vervuild water, bestrijdingsmiddelen of verkeerd gedoseerde geneesmiddelen. Extreme tekorten in de voeding (bijvoorbeeld met Vit A, C, K, B2, B9, B12) of mineralen (Ca, Mn, I2, Fe) komen in Nederland zelden voor. Allerlei stressfactoren wel: denk aan vechten (in kleine, volle groepen), het verplaatsen van zeugen, pijn (bijvoorbeeld klauwkreupelheid), een slecht stalklimaat, een kapotte voercomputer of soms zelfs 'zwerfspanning' op de inventaris.

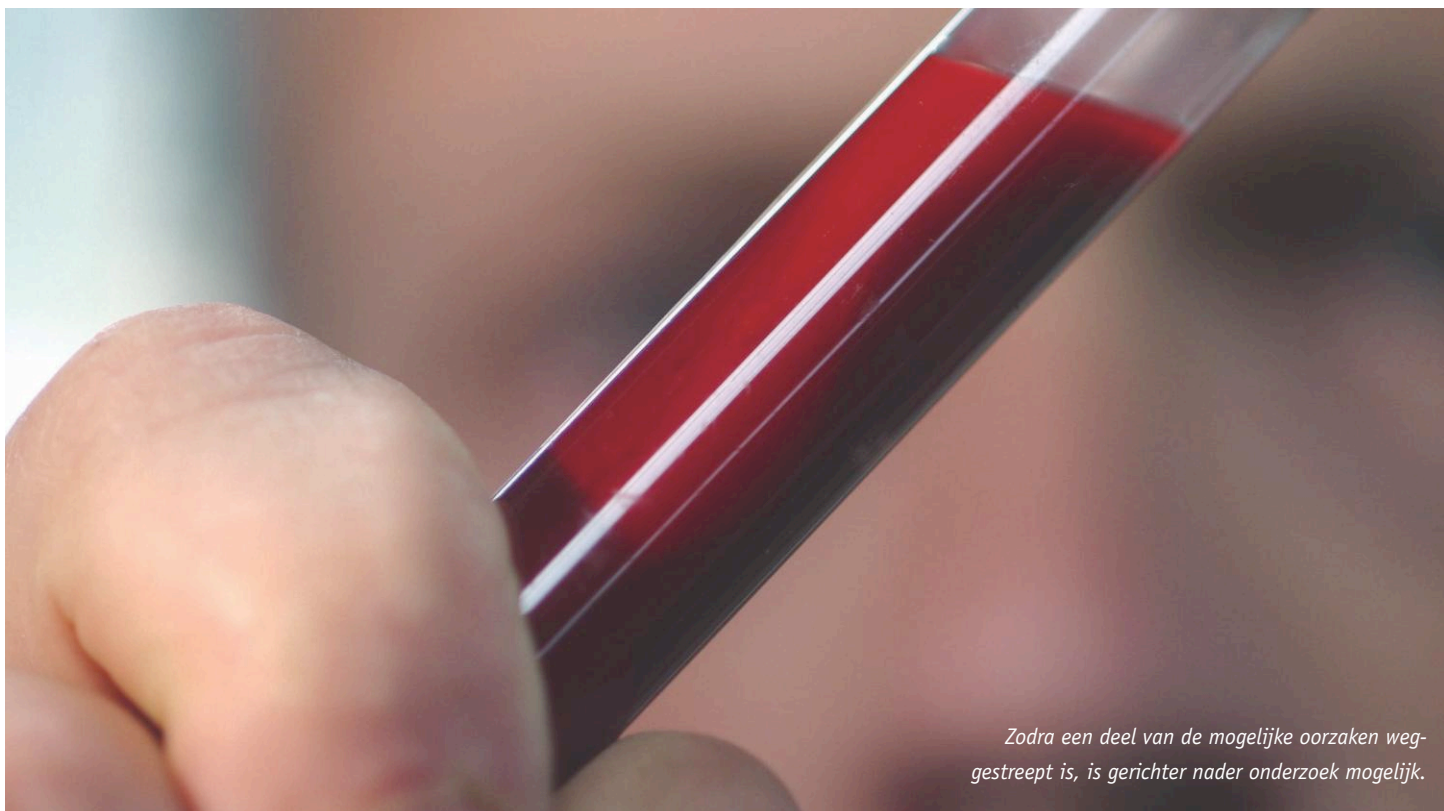
Gericht onderzoek

Als de lijst met mogelijke oorzaken duidelijk is, kan door gericht nader onderzoek het afstrepen beginnen. Soms is dat heel simpel: in het voorbeeld van de verwerpers was geen sprake van zeugen met slechte eetlust of koorts, dus nader onderzoek naar acute App of PIA was niet nodig. De zeldzame oorzaken bewaren we voor als we er echt niet uitkomen met de meest voorkomende oorzaken. Bij de verwerpers wordt eerst naar bijvoorbeeld het stalklimaat en drinkwater gekeken, eventueel

aangevuld met een analyse van het voer of de wijze van voeren. Maar het is ook goed om door te spreken wat de gang van zaken is in de dragende zeugenstal om mogelijke stressorzaken te kunnen achterhalen. Bij verwerpers halverwege de dracht kan het tot slot nuttig zijn om gedrag te observeren. Dan kan bijvoorbeeld blijken dat één dominante zeug de sfeer verpest in een groep door voortdurend anderen weg te jagen bij de ingang van het voerstation.

Zeldzame problemen komen érg weinig voor

Het lijkt logisch, maar inventariseer altijd eerst de voor de hand liggende en simpele verklaringen voor een probleem. Roep er andere experts bij als het vinden van een oorzaak niet direct lukt. Vaak helpt de frisse blik van de buitenstaander. Het is ten slotte geruststellend dat veel problemen vanzelf voorbij gaan: varkens bouwen weerstand op tegen een bepaalde infectie, stressfactoren kunnen verdwijnen, het weer verandert en een ongunstig seizoen gaat voorbij. ■

Zodra een deel van de mogelijke oorzaken weggestreept is, is gericht nader onderzoek mogelijk.